2.2. İlim Meclisleri

İslam uygarlığının temeli ilimdir. Çünkü İslam'da bilginin kaynağı vahiy ve akla dayanır. İslam uygarlığının yüzyıllar boyunca hüküm sürmesinin sebebi ilme verdiği değerdir. Bu uygarlığın temeli Kur'an-ı Kerim'dir. Kur'an-ı Kerim ilk indirilen ayetten son indirilen ayete kadar ilme, ilim adamına, akla ve düşünceye değer veren birinci kaynaktır.

Allah (c.c.) Fatır suresi 28. ayette **"... Kullarım arasından ancak âlimler gereğince Allah'tan korkar..."** buyuruyor. Peygamberimiz (s.a.v.) ilim konusunda *"İlim tahsili için yola çıkan kimse dönünceye kadar Allah yolundadır."*[7] buyurarak ilmi ve onunla meşgul olanı yüceltmiştir.

Görsel 5.2: İslam medeniyetinde cami ve medrese birbirini tamamlar.

İslam'da ilim tahsil edilen yerler öncelikle mescit ve camiler sonra kütüphane ve medreseler olmuştur. Peygamberimiz (s.a.v.) zamanındaki Suffa, ilim meclisleri konusunda gelecek devirlere örnek olmuştur. Emeviler Dönemi'nde ilim meclislerinde eski Yunan ve Roma filozoflarının eserleri tercüme edilmiş ve okunmuştur. Abbasiler Dönemi'nde ilim meclisinin toplandığı yere Beytülhikme veya Darülhikme (bilgelik evi) adı verilmiştir. Selçuklular zamanında ilim meclisleri medreseye dönüşmüş, ismi **Nizamiye Medresesi** olmuştur. Osmanlılarda medrese yine ilim meclisleri gibi düşünülmüştür. Özel olarak toplanan ilim meclislerine **darülilim** denilmiştir. İlim meclislerinde tefsir, fıkıh, kelam gibi dinî ilimlerin yanında tarih, felsefe, astronomi, matematik ve tıp gibi ilimler de mütalaa edilirdi. [8]

NOT EDELİM

"Yalnız şu iki kimseye gıpta edilir; Allah'ın ihsan ettiği malı hak yolunda harcayan kimse, Allah'ın kendisine verdiği ilimle yerli yerince hükmeden ve onu başkalarına öğreten kimse ."

(Buhârî, İlim, 15; Müslim, Müsafirûn, 268.)

Günümüzde bilimsel yarışma ve sergiler ilim meclislerinin yerini almış belli başlı etkinliklerdendir. Bu etkinliklerin açılışlarında okunabilecek aşr-ı şeriflerden birisi kâinattaki muhteşem düzene, Allah'ın (c.c.) insana bilgiyi edinme ve yayma yollarını öğretmesine dikkat çeken Rahman suresinin başlangıç kısmıdır.

7. Tirmizî, İlim, 2.
8. Mahmut Kaya, "Beytülhikme", DİA, C 6, s. 89.

Rahman Suresi (1-25. ayetler)

Surenin Kimliği

Sözlükte "merhamet etmek, severek ve acıyarak korumak" anlamındaki rahmet kökünden türeyen rahman kelimesi "şefkat ve merhamet eden, acıyan" demektir.[1]

Rahman suresi Mekke'de indirilmiştir. Kur'an-ı Kerim'in elli beşinci suresidir. Yetmiş sekiz ayettir. Adını surenin ilk ayeti olan "Rahman" kelimesinden almıştır. Sure Allah'ın (c.c.) insanlara karşı sevgi ve merhametinden haber vererek başlar. Allah'ın (c.c.) insanı yaratmasına, ona konuşmayı öğretmesine dikkat çekilir. Güneş ve diğer gezegenlerin kendi yörüngelerinde bir hesap üzerinde hareket ettikleri haber verilir. Yeryüzünde insanlar için yaratılan bitki ve meyveler sayılır. Allah'ın (c.c.) doğusuyla batısıyla tüm evrene sahip olduğu, denizlerin sularının birbirlerine karıştırılmadığı belirtilir...[2]

1. Bekir Topaloğlu, "Rahman", DİA, C 34, s. 416.
2. bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 300.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اَلرَّحْمٰنُۙ ﴿١﴾ عَلَّمَ الْقُرْاٰنَۜ ﴿٢﴾ خَلَقَ الْاِنْسَانَۙ ﴿٣﴾ عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ﴿٤﴾ اَلشَّمْسُ وَالْقَمَرُ
بِحُسْبَانٍۖ ﴿٥﴾ وَالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ ﴿٦﴾ وَالسَّمَٓاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْم۪يزَانَۙ ﴿٧﴾
اَلَّا تَطْغَوْا فِي الْم۪يزَانِ ﴿٨﴾ وَاَق۪يمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْم۪يزَانَ ﴿٩﴾
وَالْاَرْضَ وَضَعَهَا لِلْاَنَامِۙ ﴿١٠﴾ ف۪يهَا فَاكِهَةٌۖ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْاَكْمَامِۖ ﴿١١﴾ وَالْحَبُّ
ذُو الْعَصْفِ وَالرَّيْحَانُۚ ﴿١٢﴾ فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٣﴾ خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ
صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِۙ ﴿١٤﴾ وَخَلَقَ الْجَٓانَّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍۚ ﴿١٥﴾ فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا

تُكَذِّبَانِ ﴿١٦﴾ رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِۚ ﴿١٧﴾ فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ
﴿١٨﴾ مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِۙ ﴿١٩﴾ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِۚ ﴿٢٠﴾ فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا
تُكَذِّبَانِ ﴿٢١﴾ يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُۚ ﴿٢٢﴾ فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٣﴾
وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنْشَاٰتُ فِي الْبَحْرِ كَالْاَعْلَامِۚ ﴿٢٤﴾ فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٥﴾

Ayetlerin Meali

Rahmân Kur'an'ı öğretti. (1-2) İnsanı yarattı. (3) Ona beyanı (düşünüp ifade etmeyi) öğretti. (4) Güneş ve ay bir hesaba göre hareket etmektedir. (5) Otlar ve ağaçlar (Allah'a) boyun eğerler. (6) Göğü yükseltti ve ölçüyü koydu. (7) Ölçüde haddi aşmayın. (8) Tartıyı adaletle yapın, teraziyi eksik tutmayın. (9) Allah yeri yaratıklar için var etti. (10) Orada meyve(ler) ve salkımlı hurma ağaçları vardır. (11) Yapraklı taneler, hoş kokulu bitkiler vardır. (12) O hâlde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz? (13) Allah insanı, pişmiş çamur gibi bir balçıktan yarattı. (14) "Cin" i de yalın bir ateşten yarattı. (15) O hâlde, Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz? (16) O iki doğunun ve iki batının Rabbidir. (17) O hâlde, Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz? (18) (Suları acı ve tatlı olan) iki denizi salıvermiştir; birbirine kavuşuyorlar. (19) (Fakat) aralarında bir engel vardır, birbirine geçip karışmıyorlar. (20) O hâlde, Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz? (21) O denizlerin her ikisinden de inci ve mercan çıkar. (22) O hâlde, Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz? (23) Denizde akıp giden dağlar gibi yüksek gemiler de O' nundur. (24) O hâlde, Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz? (25)

9. Süleyman Uludağ, İslam'da İrşad, s. 243.